

INHOUDSOPGAVE

Volume XXXXII, zomer 2021, No. 96

- 2 Van de redactie
- 3 Picnic. Pickwick and Punch – In which I make a comparison with a nineteenth century picnic and an even earlier one.
Ann de Groot-May
- 6 Dickens in Amerika: American Notes
Wim Tigges
- 17 Grote Verwachtingen – Een vergelijking in teleurstelling
Anneke Hesp
- 26 The Signalman
Martijn David
- 30 Blottonites and Wellerisms
J.C. van Kessel
- 32 Household words
Verslag van de 264^e vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch, 9 februari 2021
Verslag van de 265^e vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch, 3 april 2021
Verslag van de 266^e vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch, 5 juni 2021
- 43 Over de auteurs

VAN DE REDACTIE

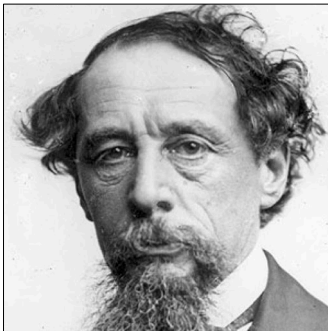
*H*et zal niet verbazen dat Dickensians liefhebber van het gedrukte woord zijn. Nu is dat met de intrede van het digitale tijdperk een enigszins dubbelzinnig begrip geworden. Liefhebbers van het gedrukte woord zijn lezers en dat kan tegenwoordig ook digitaal. Maar Dickensians blijven liever bij het gedrukte woord in de letterlijke betekenis van papier en inkt. In de praktijk vertaalt zich dat in ledencirculaires, die per post in de bus vallen, en gedrukte Dutch Dickensians.

Nu kan de gedachte postvatten dat het vasthouden aan papier en inkt ingegeven wordt door een nostalgisch verlangen naar de goede oude tijd, waarvan wij allemaal weten dat die nooit bestaan heeft. Wie tegen Kerst naar Deventer gaat, weet wat toegeven aan zulks verlangen teweeg brengt.

Het vasthouden aan papier en inkt bij de Haarlem Branch heeft echter een geheel andere achtergrond. De Dickens Fellowship is niet alleen een literaire vereniging, maar ook – en dat uitdrukkelijk vanaf de oprichting – een club. Men komt bijeen om Dickens, maar ook om elkaar te ontmoeten.

Veel verenigingen hebben het clubblad vervangen door een verenigingsite. Een bezoek aan de clubsite vergt meer energie dan doorbladeren vanuit de clubfauteuil. Digitalisering verarmt het clubgevoel en van dat laatste moet de Haarlem Branch het juist hebben.

Papier en inkt is dus een bewuste keuze. Die keuze wordt nog eens extra ondersteund door de overweging dat papier, zolang je het bewaart en niet in de kachel werpt het milieu niet belast. Een reden te meer om de Dutch Dickensian te lezen én te bewaren.

PICNIC. PICKWICK AND PUNCH – *In which I make a comparison with a nineteenth century picnic and an even earlier one.*

Ann de Groot-May

The "Picnic" is quintessentially an English cultural phenomenon. An epicurean excursion with friends and family, to be experienced among the idyls and nestling groves of nature. The garden of Eden revisited without the dire consequences. Picnics are a familiar device throughout literature in English. 'To the Lighthouse', Virginia Woolf, 'The Iron Man' Ted Hughes, 'The wind in the Willows', Kenneth Grahame and 'Very Good, Jeeves', P.G. Woodehouse, 'The Famous Five' adventures by Enid Blyton are such examples. In 'Three Men and a Boat' (to say nothing of the little dog), J.K. Jerome, the picnic, with its inherent hazards is a central pillar of the humorous shenanigans. In most books and stories the 'picnic' is used as a device to move the narrative along, or to initiate a crisis that will be solved later in the story. There is evident also, in much of the description of picnics, an ebullient pleasure in the description of the food, the variety of it and its presentation. The twin wonders of the picnic being the menu and location.

This literary device was not lost on Dickens and while reading 'The Rubaiyat of Omar Khayyam' (trans. Edward Fitzgerald) 1859, 23 years after I found an account of an ancient, halcyon *Déjeuner sur l'herbe*. It put me in mind of Samuel Pickwicks' sojourn in the culinary great outdoors. From The Rubaiyat of Omar Khayyam:

*"Here with a loaf of bread beneath the bough,
A flask of wine, a book of verse - and thou,
Beside me singing in the wilderness
And wilderness is paradise now"*

*"Come fill the Cup and in the Fire of Spring
The winter garment of repentance fling,
The bird of time has but a little way to fly,
And lo! The bird is on the wing."*

Samuel Pickwick aan de picnic

This, in comparison with Mr. Pickwick's picnic is a contrast sublime between the idealistic and the realistic, the traditional home of satire. Somewhere between the winged august and, well, the Pickwickian. In the *Pickwick Papers*, Chapter 14, Dickens positions his picnic between a bird shoot and the spectacle of the elderly gentleman, snoring in the shade, in a wheelbarrow that he has fallen into. The slim refinement of the "Rubaiyat" and the slapstick abundance of "Pickwick" creates a slide rule parallel of eternal and present, the simple requirements of perfection, three things " wine, verse and thou, and the reality of the quintessential picnic, a stab at the beau ideal, doomed to fail.

From: *Pickwick Papers*. Ch: XIX. P. 241. Modern Library edition:

"Well, that certainly is most capital cold punch", said Mr Pickwick, looking earnestly at the stone bottle, "and the day is extremely warm and Tupman - my dear friend, a glass of Punch". The Rubaiyat need no excuse to imbibe, but Pickwick does. - -----

"With the greatest delight", replied Mr Tupman; and, having drunk that glass, Mr Pickwick took another, just to see whether there was any orange peel in the Punch, because orange peel always disagreed with him; and finding that there was not, Mr Pickwick took another glass to the health of their absent friend, and then found himself imperatively called upon to propose another in honour of the Punch compounder: unknown. This constant succession of glasses produced considerable effect upon Mr Pickwick; his countenance beamed with the most sunny smiles, laughter played around his lips, and good humoured merriment twinkled in his eye."

An altogether much more robust approach to the enjoyment of a picnic tipple. Although with decidedly more comic outcome.

"Yielding by degrees to the influence of the exciting liquid, rendered more so by the heat, Mr Pickwick expressed a strong desire to recollect a song which he had heard in his infancy, and the attempt proving abortive, sought to stimulate his memory with more glasses of punch, which appeared to have quite the contrary effect, for, from forgetting the words of the song, he began to forget how to articulate any words at all; and finally, after rising to his legs to address the company in an eloquent speech, he fell into the barrow, and fast asleep, simultaneously."

Hard to imagine that happening to the chap in the Rubaiyat!

DICKENS IN AMERIKA: AMERICAN NOTES

Wim Tigges

Na alle verwickelingen rond Donald Trump en de wereldwijde publiciteit daaromheen, is het wellicht tijd om weer eens aandacht te besteden aan de reis die Charles Dickens in de eerste helft van 1842 ondernam naar en door de toenmalige Verenigde Staten van Amerika. Dickens en zijn echtgenote verbleven zo'n vier-en-een-halve maand (om precies te zijn, van 23 januari tot en met 7 juni) in de "nieuwe wereld". Een belangrijke reden voor zijn rondreis door de toenmalige VS en Canada, van Boston, Massachusetts tot aan Richmond, Virginia en van St. Louis in Missouri tot aan Quebec, was het aan de orde stellen van het ontbreken van internationaal copyright, en dus het uitblijven van royalties voor zijn in Amerika uitgegeven werken.

Na terugkeer publiceerde Dickens zijn op uitvoerige brieven aan zijn vriend en eerste biograaf John Forster gebaseerde *American Notes for General Circulation* (oktober 1842), in Engeland bij Chapman & Hall, in de VS bij Wilson & Co. In de jaren daarop fictionaliseerde hij zijn Amerikaanse belevenissen in de hoofdstukken 15-17, 21-23 en 33-34 van zijn zesde roman, *The Life and Adventures of Martin Chuzzlewit*, waarin de jonge Martin Chuzzlewit en zijn compagnon annex bediende Mark Tapley een vergeefse poging doen er hun geluk te beproeven.

De roman, misschien wel Dickens' meest humoristische, en met als hoofdthema's egoïsme en hypocrisie, is al meermalen in deze periodiek onder de aandacht gebracht. Over zijn *American Notes* is in *The Dutch Dickensian* tot nog toe alleen een uitvoerige boekbespreking verschenen. In "*American Notes (for General Circulation): Charles Dickens in de Nieuwe Wereld*",¹ behandelt Liesbeth van Aalst de beschrijvingen en commentaren die Dickens daarin ten beste geeft over de slavernij, die grote weerzin bij hem opwekte (hij noemde het in hoofdstuk III "*that most hideous blot and foul disgrace*"); over het onaangename "*spuwen en rochelen*" met pruimtabak (een kennelijke voorloper van kauwgom); over het voor deze auteur altijd en overall fascinerende gevangeniswezen; over zijn waardering voor "*public charity*": door de overheid gefinancierde instellingen voor zowel fysiek als geestelijk gehandicapten en voor jeugdzorg; en over de gebrekkige hygiëne aan boord van een rivierboot.

1. *The Dutch Dickensian*, Vol. XXVI, No. 57/58 (zomer/herfst 2006), blz. 40-44.

Gaandeweg blijkt uit zijn verslag het buitengewoon vermoeiende van deze hele onderneming, want Dickens reisde zowat alle belangrijke steden van het land af, en werd, in Noord-Amerika toen al zo mogelijk nog populairder dan in zijn geboorteland, overal als een "celebrity" ingehaald. De meest uitvoerige beschrijving van de hele reis is te vinden in "Book Third" van Forsters *Life of Charles Dickens* (1872). Forster citeert daar uitgebreid uit Dickens' brieven, met meer details over de "levees" en "banquets" met soms duizenden (betalende!) gasten, die de schrijver en zijn echtgenote werden aangeboden. In *American Notes* laat Dickens zulke details achterwege, evenals zijn herhaalde pleidooien voor de erkenning in de States van internationaal copyright.

In deze bijdrage wil ik vooral de "litteraire" en deels ook de actuele kant van *American Notes* benadrukken, want er is zeker sprake van meer dan een zakelijke reisbeschrijving. Zo doen de eerste alinea's al meteen denken aan een roman, met als hoofdpersoon een zekere "Charles Dickens". Ik citeer:

I shall never forget the one-fourth serious and three-fourths comical astonishment, with which, on the morning of the third of January eighteen-hundred-and-forty-two, I opened the door of, and put my head into, a "state-room" on board the Britannia steam-packet, twelve hundred tons burthen per register, bound for Halifax and Boston, and carrying Her Majesty's mails. That this state-room had been specially engaged for "Charles Dickens, Esquire, and Lady," was rendered sufficiently clear even to my scared intellect by a very small manuscript, announcing the fact, which was pinned on a very flat quilt, covering a very thin mattress, spread like a surgical plaster on a most inaccessible shelf. But that this was the state-room concerning which Charles Dickens, Esquire, and Lady, had held daily and nightly conferences for at least four months preceding: that this could by any possibility be that small snug chamber of the imagination, which Charles Dickens, Esquire, with the spirit of prophecy strong upon him, had always foretold would contain at least one little sofa, and which his lady, with a modest yet most magnificent sense of its limited dimensions, had from the first opined would not hold more than two enormous portmanteaus in some odd corner out of sight (portmanteaus which could now no more be got in at the door; not to say stowed away, than a giraffe could be persuaded or forced into a flower-pot): that this utterly impracticable, thoroughly hopeless, and profoundly preposterous box, had the remotest reference to, or connection with, those chaste and pretty, not to say gorgeous little bowers, sketched by a masterly hand, in the highly varnished lithographic plan hanging

up in the agent's counting-house in the city of London: that this room of state, in short, could be anything but a pleasant fiction and cheerful jest of the captain's, invented and put in practice for the better relish and enjoyment of the real state-room presently to be disclosed:—these were truths which I really could not, for the moment, bring my mind at all to bear upon or comprehend.

De stijl van Dickens' vroege romans is hier onmiddellijk herkenbaar, zoals in de overdreven beschrijving van het bijna letterlijk onmogelijke “manuscript” met de passagiersnamen erop, als een soort pleister bevestigd aan een dunne spreij op een dunne matras op een ontoegankelijke plank. Iedereen die ooit een zeereis heeft gemaakt herkent de ruimtelijke beperkingen van zelfs een betrekkelijk luxueuze hut. Dan is er vervolgens die al even hyperbolische als originele vergelijking tussen de (on)mogelijkheid om daar twee hutkoffers naar binnen te krijgen en die om een giraf, op aandrang (“*persuasion*”) dan wel met geweld (“*force*”) in een bloempot te persen. Dickens beschrijft dit alles in de hem typerende bloemrijke stijl, waarin die luxehut eerst wordt ge(dis)kwalificeerd als een “*small snug chamber of the imagination*”, vervolgens als een “*profoundly preposterous box*”, en tenslotte als in schrille tegenstelling, ook alles-zins herkenbaar voor wie zijn of haar vakantiebestemming laat bepalen door de mooie plaatjes in een reisgids, tot “*those chaste and pretty, not to say gorgeous little bowers, sketched by a masterly hand, in the highly varnished lithographic plan hanging up in the agent's counting-house in the city of London*”—“*in short*”, zo zou ook Mr Micawber hebben kunnen zeggen, als “*anything but a pleasant fiction and cheerful jest of the captain's*”.

De op zich best avontuurlijke zeereis van uiteindelijk achttien dagen (er wordt aan de kust van Canada bijna schipbreuk geleden!), en het verblijf in Boston, worden door Dickens meer zakelijk beschreven. Hij vindt er bijna alles even gunstig afsteken in vergelijking met Engeland: de stad zelf, de zuivere lucht, de instellingen voor blinden en doven, voor geestelijk gehandicapten en voor criminele jeugd, de gevangenis, het gerechtshof, een kerkdienst, een theatervoorstelling.

American Notes is een populaire reisbeschrijving en geen roman, maar de typisch Dickensiaanse beschrijvingen en commentaren, die ik ook in al zijn romans minstens even interessant vind als de verhaallijnen, zijn niet van de lucht. Zo wordt de treinreis van Boston naar Lowell, waar Dickens een aantal textiel fabrieken gaat bezoeken, beschreven op een manier die doet denken aan een soortgelijke passage in hoofdstuk 20 van *Dombey and Son*, waarbij de

ritmische cadans van het proza die van de voortdenderende stoomtrein suggereert:

The train calls at stations in the woods, where the wild impossibility of anybody having the smallest reason to get out, is only to be equalled by the apparently desperate hopelessness of there being anybody to get in. [...] On it whirls headlong, dives through the woods again, emerges in the light, clatters over frail arches, rumbles upon the heavy ground, shoots beneath a wooden bridge which intercepts the light for a second like a wink, suddenly awakens all the slumbering echoes in the main street of a large town, and dashes on haphazard, pell-mell, neck-or-nothing, down the middle of the road. There—with mechanics working at their trades, and people leaning from their doors and windows, and boys flying kites and playing marbles, and men smoking, and women talking, and children crawling, and pigs burrowing, and unaccustomed horses plunging and rearing, close to the very rails—there—on, on, on—tears the mad dragon of an engine with its train of cars; scattering in all directions a shower of burning sparks from its wood fire; screeching, hissing, yelling, panting; until at last the thirsty monster stops beneath a covered way to drink, the people cluster round, and you have time to breathe again. (Ch. IV)

Veel details in *American Notes* zijn herkenbaar en soms ook actueel op de dag van vandaag. In die trein wordt de beroemde schrijver, zoals ook elders vaak gebeurt, aangesproken door een Amerikaanse medepassagier. Dickens beschrijft zijn persoonlijke ervaring als een algemeen typerende:

Everybody talks to you, or to anybody else who hits his fancy. If you are an English-man, he expects that that railroad is pretty much like an English railroad. If you say “No,” he says “Yes?” (interrogatively), and asks in what respect they differ. You enumerate the heads of difference, one by one, and he says “Yes?” (still interrogatively) to each. Then he guesses that you don't travel faster in England; and on your replying that you do, says “Yes?” again (still interrogatively), and it is quite evident, don't believe it. After a long pause he remarks, partly to you, and partly to the knob on the top of his stick, that “Yankees are reckoned to be considerable of a go-ahead people too;” upon which you say “Yes,” and then he says “Yes” again (affirmatively this time); and upon your looking out of window, tells you that behind that hill, and some three miles from the next station, there is a clever town in a smart location, where he expects you have concluded to stop. Your answer in the negative naturally leads to more questions in reference to your intended route (always pronounced rout); and wherever you are going, you

invariably learn that you can't get there without immense difficulty and danger, and that all the great sights are somewhere else.

Er wordt onderweg weliswaar veel over politiek gesproken, maar: *“Quiet people avoid the question of the Presidency, for there will be a new election in three years and a half, and party feeling runs very high: the great constitutional feature of this institu-tion being, that directly the acrimony of the last election is over, the acrimony of the next one begins; which is an unspeakable comfort to all strong politicians and true lovers of their country: that is to say, to ninety-nine men and boys out of every ninety-nine and a quarter.”*

Niets nieuws onder de Amerikaanse zon? In maart 1841 overleed de 68-jarige president William H. Harrison aan een longontsteking, opgelopen tijdens zijn twee uur durende inaugurele rede in de vrieskou. Volgens de regels van de constitutie werd hij opgevolgd door zijn vice-president, John Tyler. Harrison was gekozen als vertegenwoordiger van de federaal ingestelde “Whigs”, de toenmalige tegenpartij van de Democraten. De zuiderling Tyler was niet alleen een fervent voorstander van slavernij, maar als voormalig Democraat, door de Whigs binnengehaald om stemmen weg te snoepen, was hij ook tegen de herinvoering van een nationale bank en van federaal gefinancierde sociale verbeteringen, en zijn conservatieve gedachtegoed leverde veel weerstand op. Een woedende menigte verzamelde zich voor het Witte Huis, bekogelde de ramen met stenen, en stak een beeltenis van de nieuwe president in brand. Uit protest nam vrijwel de hele regering ontslag, en zo werd Tyler een “president zonder partij”. Hij sprak negen keer zijn veto uit tegen door het Congres aangenomen wetsvoorstellen, en op 10 januari 1843 startten de Whigs in het *Huis van Afgevaardigden* voor het eerst in de geschiedenis van de VS een impeachment procedure tegen een zittend president, op beschuldiging van “*gross usurpation of power*”; de resoluties werden overigens verworpen met 127 tegen 83 stemmen, dus tot een “trial” in de Senaat is het toen niet gekomen...

Tijdens zijn verblijf in Washington, beschreven in hoofdstuk VIII van *American Notes*, werd Dickens in het Witte Huis aan deze president voorgesteld. Op

President John Tyler

weg naar de ontvangstruimte valt hem vooral de “*perfect state of exhaustion from listlessness*” van het personeel op. *“A few were closely eyeing the movables, as if to make quite sure that the President (who was far from popular) had not made away with any of the furniture, or sold the fixtures for his private benefit.”* Een uitnodiging om later in gezelschap van president Tyler te dineren kon Dickens beleefdheidshalve afslaan: zijn reisschema stond het niet toe. Dickens vond de president “*remarkably unaffected, gentlemanly, and agreeable*”, maar zowel de stad Washington als het politieke bedrijf vielen hem behoorlijk tegen: Washington vond hij een “*brickfield with-out the bricks.*” De stad was “*originally chosen for the seat of Government, as a means of averting the conflicting jealousies and interests of the different States; and very probably, too, as being remote from mobs: a consideration not to be slighted, even in America.*” De gebouwen en de inrichting van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat vond Dickens wel fraai, behoudens de door de leden met pruimtabak ondergespuugde tapijten. Bijna dagelijks bezocht hij zittingen, en daarover meldt hij onder meer het volgende:

Did I recognise in this assembly [het Huis van Afgevaardigden], a body of men, who, applying themselves in a new world to correct some of the falsehoods and vices of the old, purified the avenues to Public Life, paved the dirty ways to Place and Power, debated and made laws for the Common Good, and had no party but their Country?

I saw in them, the wheels that move the meanest perversion of virtuous Political Machinery that the worst tools ever wrought. Despicable trickery at elections; under-handed tamperings with public officers; cowardly attacks upon opponents, with scurrilous newspapers for shields, and hired pens for daggers; shameful trucklings to mercenary knaves, whose claim to be considered, is, that every day and week they sow new crops of ruin with their venal types, which are the dragon's teeth of yore, in everything but sharpness; aidings and abettings of every bad inclination in the popular mind, and artful suppressions of all its good influences: such things as these, and in a word, Dishonest Faction in its most depraved and most unblushing form, stared out from every corner of the crowded hall.

[...] It is the game of these men, and of their profligate organs, to make the strife of politics so fierce and brutal, and so destructive of all self-respect in worthy men, that sensitive and delicate-minded persons shall be kept aloof, and they, and such as they, be left to battle out their selfish views unchecked.

Forster (*Book Third, Ch. IV*) citeert uit een van Dickens' brieven dat deze een van de twee petitiees voor internationaal copyright, geïnstigeerd door zijn vriend

de auteur Washington Irving, bij het Congres had laten indienen. Er werd hem toegezegd dat dat er zeker door zou komen, en Dickens schrijft dan dat hij bijna begint te hopen. Maar het zou tot 1891 duren voor de VS zich bij een internationaal verdrag hierover aansloten...

Individuele personen die door Dickens worden beschreven of zelfs aan het woord gelaten, doen vooral denken aan de meer excentrieke, bijna karikaturale secundaire personages uit zijn romans. Voorbeelden hiervan zijn: een zee-manspredikant in Boston (Ch. III), een cipier in New York (Ch. VI), een zwarte

Washington Irving

koetsier die de Dickenses met de nodige inspanning over de bijna onbegaanbare “*alternate swamps and gravel-pits*” van Virginia weet te vervoeren (Ch. IX), een kwakzalver in Belleville, Illinois (Ch. XII). Zulke types vertonen bij Dickens vaak iets mechanisch, zoals hij omgekeerd niet-levende zaken beschrijft alsof ze levende wezens zijn. Dit, bijvoorbeeld, is de langverbeide postkoets van Baltimore naar Harrisburg:

[...] as soon as we had dined, there came rumbling up the street, shaking its sides like a corpulent giant, a kind of barge on wheels. After much blundering and backing, it stopped at the door: rolling heavily from side to side when its other motion had

ceased, as if it had taken cold in its damp stable, and between that, and the having been required in its dropsical old age to move at any faster pace than a walk, were distressed by shortness of wind.

“If here ain’t the Harrisburg mail at last, and dreadful bright and smart to look at too,” cried an elderly gentleman in some excitement, “darn my mother!”

I don’t know what the sensation of being darned may be, or whether a man’s mother has a keener relish or disrelish of the process than anybody else; but if the endurance of this mysterious ceremony by the old lady in question had depended on the accuracy of her son’s visi-on in respect to the abstract brightness and smartness of the Harrisburg mail, she would certainly have undergone its infliction. (Ch. IX)

In het Franse deel van St. Louis “*[t]here are queer little barbers’ shops and drinkinghouses too [...]; and abundance of crazy old tenements with blinking casements, such as may be seen in Flanders. Some of these ancient habitations,*

with high garret gable-windows perking into the roofs, have a kind of French shrug about them; and being lop-sided with age, appear to hold their heads askew, besides, as if they were grimacing in astonishment at the American Improvements.” (Ch. XII)

Op weg naar deze meest westelijke stad die hij bezocht, beschrijft Dickens onder meer als volgt de volstekte troosteloosheid van het stadje Cairo, waar de Ohio en Mississippi elkaar ontmoeten, en de plek die als inspiratie diende voor het Martin Chuzzle-wit op volstrekt valse gronden als ontwikkelingsproject aangesmeerde “Eden”:

Nor was the scenery [...] at all inspiriting in its influence. The trees were stunted in their growth; the banks were low and flat; the settlements and log cabins fewer in number: their inhabitants more wan and wretched than any we had encountered yet. No songs of birds were in the air, no pleasant scents, no moving lights and shadows from swift passing clouds. Hour after hour, the changeless glare of the hot, unwinking sky, shone upon the same monotonous objects. Hour after hour, the river rolled along, as wearily and slowly as the time itself.

At length, upon the morning of the third day, we arrived at a spot so much more desolate than any we had yet beheld, that the forlornest places we had passed, were, in comparison with it, full of interest. At the junction of the two rivers, on ground so flat and low and marshy, that at certain seasons of the year it is inundated to the house-tops, lies a breeding-place of fever, ague, and death; vaunted in England as a mine of Golden Hope, and speculated in, on the faith of monstrous representations, to many people’s ruin. A dismal swamp, on which the half-built houses rot away: cleared here and there for the space of a few yards; and teeming, then, with rank unwholesome vegetation, in whose baleful shade the wretched wanderers who are tempted hither, droop, and die, and lay their bones; the hateful Mississippi circling and eddying before it, and turning off upon its southern course a slimy monster hideous to behold; a hotbed of disease, an ugly sepulchre, a grave uncheered by any gleam of promise: a place without one single quality, in earth or air or water, to commend it: such is this dismal Cairo. (Ch. XII).

In deze passage horen we af en toe het jambische ritme van wat ik “*blank prose*” zou willen noemen (“blank verse” is de literaire term voor niet rijmende vijfvoetige jambische verzen, zoals in de poëzie van Shakespeare, Milton of Wordsworth). Dickens maakte hier met name gebruik van in dramatische passages in *The Old Curiosity Shop*)²

Wat luchtiger zijn de vergelijkingen in de navolgende citaten:

In one place [in Lowell], there was a new wooden church, which, having no steeple, and being yet unpainted, looked like an enormous packing-case without any direction upon it. In another there was a large hotel, whose walls and colonnades were so crisp, and thin, and slight, that it had exactly the appearance of being built with cards. (Ch. IV)

I am afraid to tell how many feet short this vessel [een boot op de Connecticut] was, or how many feet narrow: to apply the words length and width to such measurement would be a contradiction in terms. But I may state that we all kept the middle of the deck, lest the boat should unexpectedly tip over; and that the machinery, by some surprising process of condensation, worked between it and the keel: the whole forming a warm sandwich, about three feet thick. (Ch. V)

This narrow thoroughfare, baking and blistering in the sun, is Wall Street: the Stock Exchange and Lombard Street of New York. Many a rapid fortune has been made in this street, and many a no less rapid ruin. Some of these very merchants whom you see hanging about here now, have locked up money in their strong-boxes, like the man in the Arabian Nights, and opening them again, have found but withered leaves. (Ch. VI)

Hoe vaak gaat het bij Dickens ook in zijn romans niet over over ruimtelijke

Wall Street in de 19^e eeuw

2. Zie mijn artikel "De stad, het meisje, en de dood: Charles Dickens' *The Old Curiosity Shop*", *Rozenberg Quarterly: The Magazine* (2014); <http://rozenbergquarterly.com>.

beperving, over geldelijk gewin, en over fysiek ongemak? Op weg naar de Niagara Falls gaat het moeizaam door een moerassig gebied nabij Lake Erie over "what is called a corduroy road, which is made by throwing trunks of trees into a marsh, and leaving them to settle there. The very slightest of the jolts with which the ponderous carriage fell from log to log, was enough, it seemed, to have dislocated all the bones in the human body. It would be impossible to experience a similar set of sensations, in any other circumstances, unless perhaps in attempting to go up to the top of St. Paul's in an omnibus. (Ch. XIV)

Die watervallen vond Dickens overigens enorm overweldigend, in tegenstelling tot een eerdere excursie naar een prairie in Illinois. Al met al was er hoedanook vanuit zijn liberale en sociaal bewogen Engelse optiek veel op het jonge land van de onbeperkte mogelijkheden en vrijheid en zijn bewoners aan te merken. Het voorlaatste hoofdstuk (Ch. XVII), een postscriptum, is een extra lange gedocumenteerde aanklacht tegen de slavernij, maar ook eerder al merkt Dickens afkeurend de ongelijke behandeling van zwarte mensen op. Zo bezoekt hij in New York onder politiebegeleiding een zwarte achterstandswijk, waarover hij onder andere schrijft:

Mount up these other stairs with no less caution (there are traps and pitfalls here, for those who are not so well escorted as ourselves) into the housetop; where the bare beams and rafters meet overhead, and calm night looks down through the

De Niagara watervallen in de zomer, 19e eeuw.

crevices in the roof. Open the door of one of these cramped hutches full of sleeping negroes. Pah! They have a charcoal fire within; there is a smell of singeing clothes, or flesh, so close they gather round the brazier; and vapours issue forth that blind and suffocate. From every corner, as you glance about you in these dark retreats, some figure crawls half-awakened, as if the judgment-hour were near at hand, and every obscene grave were giving up its dead. Where dogs would howl to lie, women, and men, and boys slink off to sleep, forcing the dislodged rats to move away in quest of better lodgings. (Ch. VI)

In het afsluitende hoofdstuk XVIII geeft Dickens nog wat samenvattende oordelen ten beste. Hij heeft in Amerika veel vrienden gemaakt en veel interessants gezien, maar een paar dingen moeten hem nog even van het hart: ten eerste wat hij noemt de “*Universal Distrust*” tussen Amerikanen onderling, zoals door de pers, die maakt dat “[a]ny man who attains a high place [...] may date his downfall from that moment; for any printed lie that any notorious villain pens, although it militate directly against the character and conduct of a life, appeals at once to your [the Americans’] distrust, and is believed.” Tegenwoordig hebben we daar Twitter voor...

Ten tweede hekelt hij wat hij noemt “*the love of ‘smart’ dealing*”. Ook dit is vandaag de dag niet minder herkenbaar:

The merits of a broken speculation, or a bankruptcy, or of a successful scoundrel, are not gauged by its or his observance of the golden rule, “Do as you would be done by,” but are considered with reference to their smartness. I recollect, on both occasions of our passing that ill-fated Cairo on the Mississippi, remarking on the bad effects such gross deceits must have when they exploded, in generating a want of confidence abroad, and discouraging foreign investment: but I was given to understand that this was a very smart scheme by which a deal of money had been made: and that its smartest feature was, that they forgot these things abroad, in a very short time, and speculated again, as freely as ever. The following dialogue I have held a hundred times: “Is it not a very disgraceful circumstance that such a man as So-and-so should be acquiring a large property by the most infamous and odious means, and notwithstanding all the crimes of which he has been guilty, should be tolerated and abetted by your Citizens? He is a public nuisance, is he not?” “Yes, sir.” “A convicted liar?” “Yes, sir.” “He has been kicked, and cuffed, and caned?” “Yes, sir.” “And he is utterly dishonourable, debased, and profligate?” “Yes, sir.” “In the name of wonder, then, what is his merit?” “Well, sir, he is a smart man.”

Ten derde betreurt Dickens het dat de Amerikanen alles vergoelijken door het toe te schrijven aan de nationale handelsgeest. Niet ten onrechte, en met vooruitziende blik, dekt hij zich tenslotte nog even in tegen de te verwachten negatieve reacties van zijn Amerikaanse publiek:

I have little reason to believe, from certain warnings I have had since I returned to England, that it will be tenderly or favourably received by the American people; and as I have written the Truth in relation to the mass of those who form their judgments and express their opinions, it will be seen that I have no desire to court, by any adventitious means, the popular applause.

It is enough for me, to know, that what I have set down in these pages, cannot cost me a single friend on the other side of the Atlantic, who is, in anything, deserving of the name. For the rest, I put my trust, implicitly, in the spirit in which they have been conceived and penned; and I can bide my time.

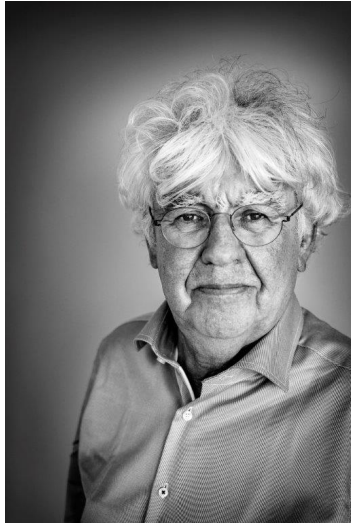
In 1867, kort na de Amerikaanse Burgeroorlog, ondernam Dickens ten tweede maal een Amerikaanse rondreis, ditmaal vooral voor het houden van zijn ook in het Verenigd Koninkrijk inmiddels razend populaire voordrachten uit eigen werk. Het leverde hem flink wat dollars op. Geen wonder dat hij de Verenigde Staten toen aanzienlijk vond te zijn vooruit gegaan...

Oudste bekende foto van Charles Dickens gemaakt door Unbeek tijdens zijn eerste bezoek aan Amerika in 1843 (uitsnede)

GROTE VERWACHTINGEN – Een vergelijking in teleurstelling

Anneke Hesp

Geert Mak. Foto: Vincent Mentzel

De Nederlandse schrijver Geert Mak is teleurgesteld in het project Europa. De titel van zijn boek daarover is *Grote Verwachtingen*. Hij verwijst daarmee naar *Great Expectations* van Charles Dickens. Zijn er interessante overeenkomsten en verschillen aan te wijzen tussen beide werken en hun auteurs?

A man of independent means

Toen ik engels studeerde, kwam ik de wonderlijke uitdrukking ‘*A man of independent means*’ tegen. Hoe vertaal je dat in het Nederlands?

In de woordenboeken kom je omschrijvingen tegen als ‘*Someone who has an income from property, investments etc providing a*

large unearned sum towards one's support, living on an unearned income.’ Het idee dat je genoeg geld van jezelf had trok mij wel. Maar dan moest ik dat als arme werkstudent wel eerst verdienen. En dan was het niet meer ‘*unearned*’.

Dickens’ enorme werkdrift werd mede aangejaagd door het financiële beroep dat steeds weer op hem werd gedaan door zijn vader en broers. Later bleken zijn eigen zonen het gat in de hand van hun opa te hebben geërfd. In de woorden van Dickens zelf: ‘*Ik heb het grootste gezin voortgebracht dat de minste neiging heeft om iets voor zichzelf te doen.*’ Er kwam nooit een eind aan het beroep op zijn portemonnee gedaan. Rekeningen betalen voor kleren, schulden, weduwen en begrafenissen.

VOLUME XXXXII

Why was I ever a father

Dickens had aspiraties voor zijn zonen. In hun namen gaf hij hun grote voorbeelden mee. Tennyson, Henry Fielding, Bulwer Lytton, allemaal grote mannen in hun tijd. Op die laatste kom ik nog terug.

Dickens wilde dat zij echte gentlemen werden. Dus hij stuurde ze naar dure en buitenlandse scholen. Helaas, gaandeweg daagde het hem dat ze niet voldeden aan zijn hoge verwachtingen. Een anecdote. Zijn zoon Francis vroeg hem om 300 pond, een paard en een geweer om in de koloniën een gentleman farmer te worden. Vader Dickens weigerde. Hij legde in een brief aan een vriend aan uit waarom: ‘*hij zou zich waarschijnlijk meteen laten bestelen, het paard zou hem afwerpen en hij zou zichzelf per ongeluk in zijn eigen hoofd schieten.*’

‘*Why was I ever a father*’ schijnt hij ooit eens in zijn wanhoop uitgeroepen hebben.

Cloud

Een van zijn zonen, tegen de neerwaarts bijgestelde verwachtingen van zijn vader in, deed het wel goed. Henry Fielding Dickens bemachtigde een studiebeurs voor Trinity Hall in Cambridge en kwam het zijn vader vertellen die hem van de trein afhaalde. Vader zei wat matjes, ‘*capital, capital*’. Pas langzamerhand drong het tot Dickens door dat deze zoon dus wel wat presteerde. Tien minuten later draaide hij zich om naar zijn zoon, met tranen in zijn ogen, pakte zijn hand en zei: ‘*God bless you, boy, God bless you.*’

Deze goede Henry zegt over hem: ‘*He was devotedly attached to his sons, but there was still a kind of reserve as a cloud between him and us which I never understood.*’

Misschien is het voor ons beter te begrijpen als we weten dat eerder Henry met zijn broers Alfred en Sydney naar kostschool moest in Boulogne sur Mer. Heel

VOLUME XXXXII

Francis Jeffrey Dickens

Henry Fielding Dickens

toevallig kwam vader Dickens daar dan vaak langs. Inmiddels weten we dat ook Ellen Ternan, de minnares van Dickens, ook daar steeds in de buurt was. Zij zal wel niet meegegaan zijn om de jongens op te zoeken. Zo'n geheim zorgt natuurlijk niet echt voor een ontspannen sfeer.

Een mindere soort

Terug naar Pip van *Great Expectations*. Het victoriaanse idee van een gentleman ging uit van afkomst, rijkdom, status en kleding. Zo iemand had geen ruwe handen. De nouveau riche van de industriële revolutie streefde daar naar, maar schoot vaak te kort.

Want die mannen (voor vrouwen was *'social climbing'* nog lastiger) moesten wel wat doen voor hun geld.

In *Great Expectations* wil Dickens uiteindelijk laten zien dat een mens van nature vriendelijk, bescheiden en genereus is, ongeacht afkomst. Net als Joe Gargery is het belangrijk een geweten te hebben, loyaal en meelevend te zijn.

Maar waarom wil Pip zo graag een gentleman worden? *'Cherchez la femme'*, zouden onze mede-europeaanen zeggen. Ik neem u mee naar de eerste ontmoetingen tussen Estella en Pip.

Ms Havisham draagt Estella op om kaart te spelen met Pip. Die doet het met tegenzin: *'With this boy? Why, he is a common labouring boy!'* en *'He calls the knave Jacks, this boy! And what coarse hands he has! And what thick boots!'*

Pips reactie laat zich raden. *'Ik had me nog nooit geschaamd voor mijn handen, maar begon nu te zien dat ze niet veel voorstelden. Haar verachting voor mij was zo sterk, dat ik ermee besmet raakte.'*

Het is bijna een bijbelse scene. Adam was onschuldig, totdat hij at van de appel van de boom van goed en kwaad en zijn tekortkomingen inzag. En wie had hem die appel gegeven? Wie anders dan Eva.

Lijkt het niet erg op wat Simone de Beauvoir zegt: *'Je wordt niet als vrouw geboren, je wordt vrouw gemaakt'*? En zo zijn er wel meer gevallen, je wordt niet ook als slaaf geboren, maar gemaakt, en je wordt dus ook niet als arme jongen geboren, maar het wordt je wel heel duidelijk gemaakt dat je van een mindere soort bent.

Gezinsleven

Wat zijn overeenkomsten tussen Dickens en Mak. Beide mannen hadden vaders die graag verhalen vertelden en zo hun zonen inspireerden. Ze kwamen uit lastige situaties. Charles Dickens was arm, domineeszoon Geert Mak zei dat hij de druk voelde op zijn generatie om er na de oorlog wat van te maken.

Toen Dickens en Mak hun *'Grote verwachtingen'* schreven, waren beiden al van een eind in de vijftig. Ze hadden hun eerste huwelijk achter zich gelaten en hadden alle twee grote successen geboekt. En dan komt het moment waarop je de gedachte kunt toelaten of het wel allemaal zo succesvol is geweest.

Dickens kon zich alleen maar bevrijden uit zijn huwelijk door zichzelf te vertellen dat het allemaal aan de vrouw lag waar hij 22 jaar mee was getrouwd. Het liefst had hij haar naar het gekkenhuis gestuurd net zoals zijn vriend Bulwer Lytton had gedaan. En hier komen we op een verschil tussen beide mannen waarin de verschillen in tijdgeest een grote rol speelt. Geert Mak beseft al snel dat het ook aan hemzelf lag.

Dickens wist niets van geboortebeperving, al die kinderen waren ook haar schuld. Geert Mak wierp zich op als bonusvader voor de twee kinderen van zijn partner. Vaak zag ik hem geduldig staan te wachten bij de schoolpoort.

Dickens schreef zijn kinderen voor wat ze moesten worden, en wat beslist niet. In een interview met *Trouw* zegt Mak dat de kinderen van zijn vriendin van alles willen en doen en op allerlei manieren hun neus stoten. Hij bewondert hun durf om er tegenaan te gaan, hun frisheid en hun warsheid van ieder cynisme. Hij vindt niet dat hij hun levenspad zou moeten uitstippelen. Het is meer in overeenstemming met wat veel ouders heden ten dage denken: *'als ze maar gelukkig worden'*.

Blinde vlek en harde hand

Terug naar de literaire productie. Een vriend van Dickens merkte op dat de literaire personages die hij schiep hem meer na aan het hart lagen dan zijn kinderen van vlees en bloed. *'Novel children were projections of Dickens own'*

childhood. I sometimes thought that the children he created were more real than his own children.'

Voor *Great Expectations* kiest Dickens als hoofdpersonage Pip. Hij lijkt voorbestemd tot een gewoon bestaan aan de zijde van Joe Gargery die hij op den duur wel zou gaan opvolgen in de smederij. En dan wordt hij uitverkoren, maar heeft geen weet van de opofferingen, die zijn weldoener Magwitch zich heeft moeten getroosten. In de woorden van Magwitch: *'I lived rough that you lived smooth, I worked hard that you should be above work.'*

Pip kon zich dus concentreren op het worden van een echte gentleman. Want het was hem zelfs verboden te vragen naar waar het geld voor deze levensstijl vandaan kwam.

Geert Mak's *Grote Verwachtingen* gaat over Europa dat zichzelf en de wereld eeuwenlang verscheurt met kolonisatie- en andere oorlogen en dan tot een gezamenlijk verhaal gaat komen dat begint met kolen en staal, dezelfde elementen die een smederij productief maken.

Ook Europa richt zich naar binnen en heeft een blinde vlek voor waar onze welvaart vandaan komt. In de woorden van Geert Mak: *'Bij elke onderneming van Europa speelt altijd het binnenlandse politieke spel. De meeste ellende van de huidige vluchtelingen-crisis bijvoorbeeld werd uitbesteed en buiten het gezichtsveld van Europa afgewikkeld.'*

En zoals Pip aanvankelijk zuchtte onder de terreur van zijn zus die hem met harde hand leidde, zo leed Europa onder de terreur van roofridders, koningen, keizers, naties die keer op keer met hun oorlogen hun onderdanen teisterden.

Finishing touches voor Pip

Een romanschrijver kan een verhaal laten eindigen zoals hij wil. Alhoewel, daar zijn beperkingen aan. De dood van Little Nel had de lezers zo hard aangepakt dat Dickens-vriend Bulwer Lytton hem ervan kon overtuigen met een ander verhaal te komen. *Great Expectations* heeft daarom twee eindversies.

Bulwer Lytton was een meesterlijke manipulator van waarheid en fictie en een voorbeeld voor Dickens. Hij noemde zijn jongste zoon naar hem, probeerde zijn aanpak om een eind te maken aan zijn huwelijk. En volgde ook zijn raad over de afloop van *Great Expectations*.

Het werd dit:

'We are friends I said, rising and bending over her, as she rose from the bench. And will continue friends apart, said Estella.'

I took her hand in mine, and we went out of the ruined place. And as the morning mists had risen long ago when I first left the forge, so, the evening mists were rising now, and in all the broad expanse of tranquil light they showed to me, I saw no shadow of another parting from her.'

Er zit een tegenstelling in *'we will continue friends apart'* aan de ene kant en *'I saw no shadow of another parting from her'*.

Ik kom daar niet uit. Ik vind het niet logisch. Ik citeer Dickens: *'Pause you, who read this and think for a moment of the long chain of iron or gold, of thorns or flowers, that would never have bound you but for the formation of the first link on one memorable day.'* Waar is het goud, waar zijn de bloemen in de geschiedenis van Estella en Pip? Integendeel. *'I loved her against reason, against promise, against peace, against happiness, against all discouragement that could be.'* De totale romantiek dus.

'I did not see the shadow of our subsequent parting looming over us.'

De geschiedenis gaat zich dus herhalen. Maar wel veel ongelukkiger.

Volgens George Bernard Shaw was de oorspronkelijke versie de beste en meest gelukkige. In die versie verdient Pip zijn eigen kost in Egypte. Hij werkt daar hard voor zijn goede vriend Herbert. Herbert heeft zijn zoon naar Pip genoemd.

Die verschrikkelijke man van Estella is dood en ze is getrouwd met een eenvoudige dokter.

De oorspronkelijke versie luidde:

'I was in England again -in London, and walking along Piccadilly with little Pip -when a servant came running after me to ask would I step back to a lady in a carriage who wished to speak to me. It was a little poney carriage, which the lady was driving; and the lady and I looked sadly at one another. 'I am greatly changed, I know; But I thought you would like to shake hands with Estella too, Pip. Lift up that pretty child and let me kiss it! (She supposed the child, I think, to be my child.) I was very glad afterwards to have had the interview; for in her face and in her voice, and in her touch, she gave me the assurance, that suffering had been stronger than Miss Havisham's teaching, and had given her a heart to understand what my heart used to be.'

Geen *happy end* dus dat de hoofdpersonen elkaar krijgen en nog lang en gelukkig leven. Maar wel berusting en inzicht in lijn met de plot.

Finishing Touches voor Europa

Het eerste eind van Geert Mak's Grote Verwachtingen luidt zo:

'Europa als vredesproces was een eclatant succes. Europa als economische eenheid is ook een eind op weg. Maar uiteindelijk is het Europese project tot mislukken gedoemd als er daarnaast niet snel een gemeenschappelijke culturele, politieke en bovenal democratische ruimte ontstaat.'

In 2020 kwam er een Epiloog

'Oorlogen en epidemieën zijn vanouds de grootste gevaren die de mens bedreigen. Geen Europeaan die dacht een van beide nog mee te zullen maken - totdat begin 2020 de coronapandemie uitbrak. Plotseling werden ook wij in dit welvarende Europa geconfronteerd met een gigantisch gevaar. De samenleving kwam tot stilstand.' De coronacrisis zorgde er dus voor dat er vorig jaar een aparte *Epiloog* werd uitgegeven van 84 pagina's.

Joe Gargery en Pip

Hij beseft dat de woorden van een geschiedschrijver niet zijn voor de eeuwigheid.

'Ik zit midden in het proces van de geschiedenis die zich ontvouwt. Je kunt geen punt zetten. Vanaf nu weet de lezer meer dan ik. Ik vind wel dingen, maar anderen anders. Het volgt elkaar maar op eurocrisis, Oekraïne, Griekse crisis, Wir schaffen das, aanslagen in Parijs, Trump, Brexit, het gaat maar door. Ik heb geen enkele droom opgegeven, maar wel verwachtingen.'

Maar wie moet dan het uiteindelijke oordeel vellen? Bij de eerste editie verwees hij naar de geschiedenisstudent van 2061. Wat het voor mij bijzonder maakt, is dat hij na de publicatie van het boek van inzicht veranderde over de persoon die dat oordeel zou vellen.

Oorspronkelijk ging hij er automatisch van uit dat die student een hij zou zijn. Maar sinds 2020 spreekt hij consistent over een zij. Ook daarin heeft hij dus zijn verwachtingen bijgesteld.

Nog lang en gelukkig?

Alleen sprookjes eindigen met: 'En ze leefden nog lang en gelukkig'. Dickens en Mak lijken de woorden van Charlotte Brontë te bevestigen:

'Het leven zit zo in elkaar dat de afloop niet klopt met de verwachting. Dat kan ook niet, en dat zal ook niet zo zijn.'

'Life is so constructed that the event does not, cannot, will not match the expectation.'

Dat zou zelfs wel eens kunnen gelden in deze tijd van modelling en algoritmen.

THE SIGNALMAN

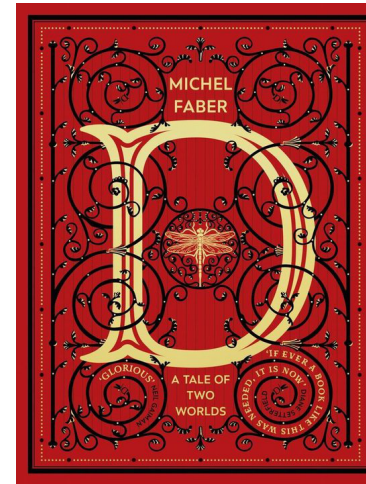

Martijn David

D (A Tale of Two Worlds) door Michel Faber

Een pastiche schrijven gebaseerd op een of meerdere werken van Dickens leidt zelden tot een succesvolle roman. Jack Maggs van Peter Carey is wellicht een uitzondering. Maar in de rel doet Dickens zijn bijnaam ‘The Inimitable’ eer aan. De Schotse schrijver Michel Faber (die overigens in Nederland werd geboren en grotendeels in Australië opgroeide) werd wereldberoemd met zijn roman *The Crimson Petal and The White* (in Nederland verschenen onder de titel *Lelieblank, scharlakenrood*) over de prostituee Sugar in het Victoriaanse Londen van 1875. Met *D (A Tale of Two Worlds)* schreef hij een wat in het boek genoemd wordt ‘*A modern day Dickensian fable which commemorates the 150th anniversary of Charles Dickens’s death*’.

Faber had zich in de jaren ’70 tijdens zijn studie al verdiept in Dickens; zijn kennis van Victoriaans Engeland etaleerde hij in diverse werken. Maar *D* is geen

roman in Victoriaanse stijl. Geïnspireerd door Dickens’ laatste onvoltooide roman *The Mystery of Edwin Drood* waarin Drood uiteindelijk verdwijnt in een duistere wereld is *D* het verhaal van het meisje Dhikilo die op zoek moet naar de oorzaak van het verdwijnen van de letter *D* en daarvoor gelijk Alice door een deur naar het Land van Liminus moet, vergezeld van de sfinx Nelly Robinson. Ze wordt daarheen gestuurd door professor Dodderfield in wie de lezer moeiteloos Dickens zelf herkent.

Liminus wordt bevolkt door de Droods en bestuurd door de dictator Gamp. Een mix tus-sen het Land of Ozz en Narnia. Uiteindelijk loopt alles uiteraard goed af. Maar wat is *D* voor een boek, voor wie? Een Young Adult roman ook voor volwassenen? Een sprookje voor iedereen van 8 tot 88 zoals het bij de *Donald Duck* heet? Of zoals Faber het in *The Guardian* noemde “*a primer about politics for youngsters*”. Faber heeft *D* dan ook een morele boodschap meegegeven, het is ook een verhaal over xenofobie, Dhikilo komt uit So-maliland, en de boodschap is overduidelijk dat een vreemdeling een verrijking vormt en geen bedreiging.

Zelf kon deze roman mij weinig bekoren anders dan een zoektocht naar verwijzingen naar werk en leven van Dickens, te beginnen bij de naam van de sfinx Nellie Robertson waarin we niet alleen de roepnaam van Ellen Ternan herkennen maar ook de achternaam van de man met wie ze later trouwde, George Robinson. Maar veelal zijn verwijzingen minder subtiel zoals ambtenaar Pumblechook en het volkje The Quilps.

D (A Tale of Two Worlds) is afgezien van die zoektocht meer een roman voor de liefhebbers van C.S. Lewis’ *Narnia kronieken*. Michel Faber is een auteur van prachtige romans als *Onderhuids* en het eerder genoemde *Lelieblank, scharlakenrood*. Ik vermoed dat hij langer door deze werken herinnerd zal worden dan door *D*, wat uiteindelijk meer wegheeft van een Dickensiaans gezelschapsspel dan van een ode aan de grote schrijver.

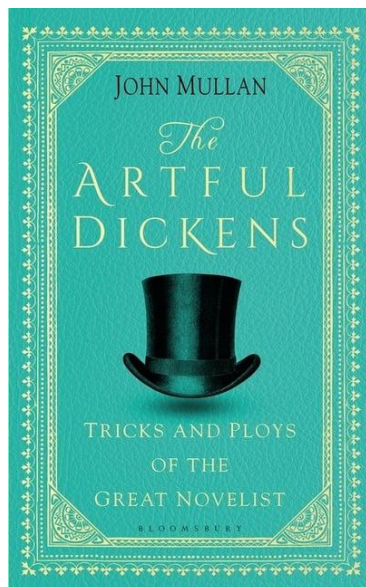
***D (A Tale of Two Worlds)* is uitgegeven door Doubleday UK. Een Nederlandse vertaling (door het illustere duo Harm Damsma en Nieke Miedema) verscheen bij uitgeverij Podium.**

The Artful Dickens (The tricks and ploys of the great novelist) door John Mullan

Na de vraag aan een mogelijk nieuw lid van onze branche of, en zo ja welk, het aspirant-lid wel eens een boek van Dickens gelezen heeft (waarbij ieder antwoord met bewonderend en instemmend geknik wordt verwelkomd, behalve het potentiële lid dat claimt alle romans van Dickens gelezen te hebben), komt de vraag ‘wat het aspirant lid dan zo goed vond aan de betreffende roman’ vrijwel altijd aan de orde, ook ongesteld omdat de man of vrouw in kwestie meent dat het antwoord enige onderbouwing nodig heeft. Dat laatste is een misverstand dat we maar zo laten. Veelal grijpt het aankomend lid naar de taal van Dickens, zijn humor, zijn vermogen maatschappelijke misstanden aan de kaak te stellen of simpelweg een liefde vanuit de kindertijd voor de man die door Trollope “*Mr. Popular Sentiment*” werd genoemd. In de regel wordt iedere verklaring met gepast gejuich aangehoord, dat iemand op een zaterdagmiddag de (virtuele) toch naar Haarlem of een ander buitengewest aanvangt is al heel wat.

Voor wie de aloude vraag naar ‘Wat is er zo goed aan Dickens’ nog meer wil onderbouwen schreef John Mullan *The Artful Dickens, in dertien essays* (door de uitgever vast omschreven als ‘*entertaining and wonderfully insightful*’) neemt Mullan de lezer mee naar alle uithoeken van de werken van Dickens. Zijn gebruik van reuk in zijn boeken, het spelen met tijden, het gebruik van toevalligheden en clichés, maar ook het antwoord op de vraag wat Dickens’ favoriete methode was om een karakter in zijn werk om te brengen.

Het essay over verdrinken begint met de vraag of Dickens zelf eigenlijk kon zwemmen (waarschijnlijk wel maar hij leerde het pas op latere leeftijd) maar geeft vooral een caleidoscopisch overzicht van alle verdrinkingen in het werk van Dickens, waarvan wij ons natuurlijk Quilp, Ham, Steerforth en vooral een flink aantal karakters in *Our Mutual Friend* herinneren. Maar er waren er ook velen die (dreigden) zichzelf te verdrinken zoals Mr Mantalini in *Nicholas Nickleby* die

Omslag **The Artful Dickens**

dreigt met de woorden “*I will fill my pockets with cange for a sovereign in halpence and drown myself in the Thames*”. Overigens kwam dood door verdrinking veel voor. Een berekening van *Royal Humane Society* toonde aan dat midden 19^e eeuw alleen al in Engeland en Wales tussen de 2.500 en 3.000 mensen verdronken, 10% van hen vermoedelijk doordat zij de hand aan zichzelf sloegen.

Dickens staat bekend om het gebruik van namen. Zoals John Forster het beschreef in een recensie van *Bleak House*: “*Mr Dickens’s characters, as all the world knows, pass their names into our language, and become types.*”

En inderdaad spreken we nu niet alleen over Seth Pecksniff, maar weet iedereen (in ieder geval in onze kringen) wat bedoeld wordt met ‘Pecksniffian’, of woorden als Pickwickian of Podsnappery. Voor Dickens ware namen een serieuze aangelegenheid. Wie het genoeg heeft een exemplaar te bezitten van *Dickens Working Notes for His Novels* door Harry Stone kan, ook in facsimile, zien hoeveel de schrijver worstelt met de namen van en in *David Copperfield*.

The Artful Dickens is niet direct een boek om in één ruk uit te lezen. Mullan overdondert de lezer soms met feiten en kennis in zo’n 400 pagina’s. Maar het is bij uitstek geschikt om per essay te lezen. Wat Mullan bereikt is dat je met een nieuwe blik naar de bekende teksten van Dickens kijkt. Zijn essay over het gebruik van toeval in het werk van Dickens geeft de lezer nieuwe inzichten in wat zo vaak slechts als ‘toeval’ wordt afgedaan.

John Mullan is hoogleraar moderne Engelse literatuur aan het *University College London* en is een specialist in het werk van Dickens en Jane Austen waarover hij het boek *What Matters in Jane Austen?* Schreef. *The Artful Dickens* is een welkome aanvulling in ieders bibliotheek van secundaire literatuur over Dickens.

John Mullan – *The Artful Dickens* verscheen bij Bloomsbury UK.

James Steerforth

BLOTTONITES AND WELLERISMS

J.C. van Kessel

Op jacht op internet naar de vindplaats van een Dickenscitaat werd mijn aandacht getrokken door een artikel over Charles Dickens en depressie.¹ Nu associeer je Dickens niet direct met neerslachtigheid, dus het leek alleszins de moeite om van het artikel kennis te nemen. De auteur - de zich infoteur noemende Saskia B - somt een aantal verschijnselen van depressiviteit op, waarvan de meest voorkomende emotie bedroefdheid is. Veel mensen met depressiviteit hebben een gebrek aan energie,

voelen zich waardeloos, schuldig, hopeloos en soms zelfs suïcidaal, zo houdt de auteur ons voor. Depressieve mensen hebben moeite met concentreren en met het nemen van beslissingen.

Wie in deze omschrijvingen niet direct de auteur van de *Pickwick Papers* herkent, moet bedenken dat volgens Godfried Bomans humor overwonnen droefheid is. De *Pickwick Papers* dus als anti-depressivum, zoals *De Avonden* zijn ontstaan dankt aan het advies van Reve's psychiater.

Gevoelens van lusteloosheid zijn terug te vinden in de werken van Dickens. En daarvan is bekend, aldus Saskia B, dat deze voor een groot gedeelte autobiografisch waren. Nu komen er, zoals bekend, meer gevoelens voor in de romans van Dickens. Ik noem er maar een paar als hebzucht, ijdelheid, moordlust, en gek genoeg heel veel levenslust. Die moeten dan niet autobiografisch zijn, anders gaat het grondig mis in de boezem van de schrijver.

Zoals altijd ligt de oorzaak van alle psychische kwalen in de jeugdijaren. De Debtor's Prison voor de vader en de Blacking Factory voor de jonge Charles, een

¹ <http://mens-en-gezondheid.infonu.nl/ziekten/24485-charles-dickens-en-depressie.html>

ideale voedingsbodem voor levenslange depressiviteit, of zoals wij dankbare lezers het formuleren: '*An unhappy childhood is a writer's goldmine.*' Blijf het daar maar bij, maar er is meer. Het treinongeluk bij Staplehurst greep Dickens zo aan dat hij er een heterotypische posttraumatische stressstoornis aan overhield, aldus Saskia B. Heterotypische wil zoveel zeggen als geen verband houdend met de vorige kwaal.

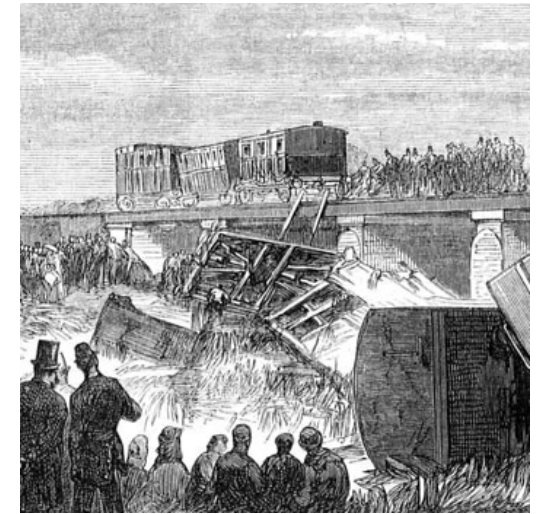
Het beeld van Dickens dat oprijst uit het artikel is wel een geheel andere dan wij kennen. Moeten wij ons Dickens beeld grondig herzien of is er sprake van psychologisch hineininterpretieren?

Ad Fontes! Wat zegt de vakliteratuur? In *The Dickensian* van 2018 geeft de medisch-historicus Nicholas Cambridge een opsomming van alle kwalen, waarvan Dickens vanaf zijn jeugd geleden heeft: '*Influenza, tic douloureux in the face, obsessive compulsive disorder, gonorrhoea, renal colic and gout, post-traumatic stress disorder, headaches, asthma, dental problems, anal fistula and haemorrhoids, accidents, depression, insomnia, heart problems and stroke.*'

In de opsomming komt inderdaad depressie en posttraumatische stressstoornis voor, maar dat wil nog niet zeggen dat Dickens' leven daardoor gekenmerkt wordt. Ieder mens heeft wel eens kiespijn en is wel eens neerslachtig. En dat het zware treinongeluk bij Staplehurst, waar Dickens ternauwernood aan de dood ontsnapte, hem diep raakte, is nog geen bewijs dat Dickens' leven door depressies geteisterd werd.

Het tegendeel van alle symptomen van depressiviteit zijn eerder op Dickens van toepassing. Een overmaat aan energie en joie de vivre, bewust van eigenwaarde, gedisciplineerd auteur, bekwaam en voortvarend organisator. En zoals E. Gaskell hem in zijn *Dickens and Medicine* typeerde: '*... an irrepressibly energetic patient.*'²

² Citaat uit Ernst E. van der Wall *Dickens in the heart of medicine*, pagina 577.

Het treinongeluk bij Staplehurst

HOUSEHOLD WORDS

Verslag van de 264e vergadering van
The Dickens Fellowship Haarlem
Branch, 9 februari 2021

Pieter de Groot

Voor trillende monitoren verzamelden zich 19 leden. In eerste instantie slechts 17 maar met telefonische ondersteuning door de heer Klok, weet ook mevrouw Boschma haar zoominstellingen aan de praat te krijgen en op het einde van de bijeenkomst meldt

ook de heer Hoekema zich alsnog. Bij hem thuis staan de klokken ingesteld op Greenwich Mean Time, vandaar. De president spreekt van een overweldigende opkomst want het bestuur had niet verwacht dat zoveel leden in staat waren om op het juiste moment op de juiste knoppen te drukken, om over het

overhalen van piepjes maar te zwijgen. Zij vertelt het prettig te vinden dat wij elkaar weer eens kunnen zien en spreken, ondanks dat dit op deze ma-

nier moet in deze getroebleerde tijden, maar dat wij daar maar het beste van moeten maken omdat het is wat het is en het ook weer anders wordt.

De secretaris heeft slechts een paar mededelingen. Zo wijst hij erop dat het is aan te raden soms op de centrale website van de *Dickens Fellowship* te kijken om zodoende op de hoogte te blijven van nieuws en ook om te volgen wat er in London allemaal wordt bekookstofd.

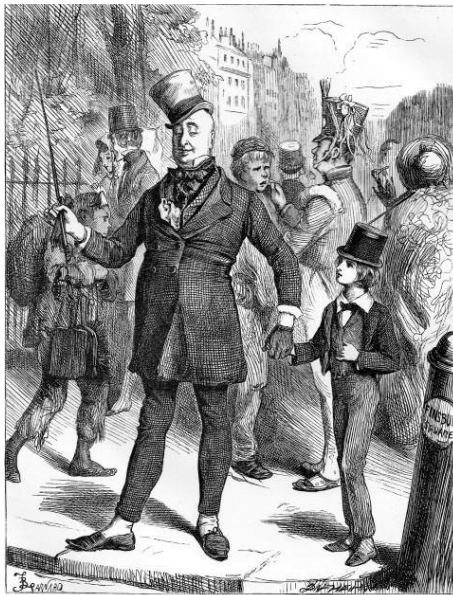
Verder wijst hij nog op andere zoombijeenkomsten want daar wemelt

het van momenteel.

Waarna de president het woord geeft aan onze voormalige president, de heer David, die de toast zal uitbrengen op de *Immortal Memory*.

De heer David trekt een vergelijking tussen de heersende pandemie en de grote cholera uitbraak in de jaren vijftig

van de 19de eeuw. Alleen al in het jaar 1854 stierven er 23.000 mensen in de UK (op een populatie van een kleine 20 miljoen). Want, zo stelt spreker, de

Wilkins Micawber en de jonge David

huidige pandemie mag dan mogelijk voorkomen uit een Chinees menu, er is natuurlijk ook een verband met veel mensen op een kleine ruimte en hygiëne. Dickens had daar als geen ander oog voor: *“In all my writings,”* schreef Dickens in een voorwoord bij *Martin Chuzzlewit*, *“I hope I have taken every available opportunity of showing the want of sanitary improvements in the neglected dwellings of the poor.”*

En in een fragment uit een speech voor de *Metropolitan Sanitary Association*, vlak voor het verschijnen van de eerste aflevering van *Bleak House*: *“...even Education and Religion can do nothing where they are most needed, until the way is paved for their ministrations by Cleanliness and Decency. Give me my first glimpse of Heaven through a little light and air – give me water – help me to be clean”.*

Spreker gaat daarna in op de productie van zeep en noemt Mr. Jagers als grootgebruiker en probeert dan het werk van Dickens naar de huidige pandemietijd te verplaatsen. Hij kijkt naar de rol van artsen en zoekt daar voorbeelden van in het werk van Dickens en ziet dat het wemelt van de Skimpoles, Sawyers en Slammers. In de politiek neemt hij onder meer Veneerings en Barnacles waar. Wie gaat ons redden vraagt de heer David zich af, waar is troost?

Esther Summerson, nee, die krijgt zelf de pokken en bevestigt zo alleen maar hoe erg het is. Mr. Pickwick dan, maar wat hebben we aan een man die door het ijs zakt en vervolgens door een knecht en veel punch wordt bijgebracht. Punch helpt ons niet meer en een knecht is obsoleet dezer dagen.

Nee, er is slechts een man die ons wel troost en wijsheid biedt, een optimist die dezer dagen node wordt gemist: Wilkins Micawber.

“Gentlemen do with me as you will! I am a straw upon the surface of the deep, and I am tossed in all directions by the elephants – I beg your pardon; I should have said elements”.

“But mutual confidence will sustain us to the end, something will turn up”.

The *Merriam-Webster Dictionary* definieert een Micawber als *“one who is poor but lives in optimistic expectations of better fortune”*. Wij spreken zelfs van het Micawber-principe.

(zie www.micawberprinciple.com)

Met die woorden, *“something will turn up”* in ons achterhoofd verzoekt spreker ons het glas te heffen en te drinken op de *Immortal Memory of Charles Dickens*.

De president dankt spreker voor deze bewogen woorden en biedt ons de gelegenheid met elkaar in gesprek te gaan. Onmiddellijk daarna gaat er een rood lampje branden wat er op

wijst dat wij aan het einde van onze vergadertijd raken. Na een blik in het kasboek sluit de president ter plekke een soort abonnement af en kan er weer volop gesproken worden.

Met name de Dordse tak maakt van de gelegenheid gebruik om met mevrouw Boschma de frequentie van de spoorverbinding tussen Roosendaal en Dordrecht te evalueren. Plots zien wij achter mevrouw Boschma een hond van het Baskerville formaat opduiken en uit verschillende monitors wordt: “*pas op, achter je*” geroepen, als ware het een pantomime voorstelling. Maar de hond blijkt bij het huishouden te horen en verder geen kwade bedoelingen te hebben. Wel doet het beeld van de hond iemand opmerken dat er wellicht een lezing te houden is over ‘*Dickens and Dogs*’, maar het is nog maar vier jaar geleden dat dit onderwerp behandeld werd door, alweer, de heer David. Hij werd die middag vergezeld door een enorme, fel kijkende hond die pas ophield met grommen toen wij de heer David een staande ovatie gaven.

Waarna de president ons dankt voor onze aanwezigheid en de bijeenkomst besluit met op te merken het bij elkaar komen op de geboortedag van Dickens een eigen charme heeft en voor herhaling vatbaar is. Met of zonder zoomverbinding.

—

**Verslag van de 265^e vergadering van
The Dickens Fellowship Haarlem
Branch 3 april 2021**

Pieter de Groot

Voor brommende monitoren verzamelden zich 19 leden. Een zelfde aantal als de vorige keer en dat stemt de president tevreden. Zij meldt dat gepoogd wordt de lezing op te nemen en vervolgens op de website te zetten. Dat wil zeggen als de techniek ons niet uitlucht.

De secretaris werd er door de heren Ferdinandusse en David op gewezen dat er in het *Tuighuis van Kraantje Lek* nu dermate veel veranderd is dat het schier onmogelijk geworden is daar nog langer te vergaderen. De teller bij *Kraantje Lek* zal voorlopig op 80 vergaderingen blijven staan.

Verder weet hij nog te melden dat deze zoombijeenkomst ook binnen de internationale Dickens Fellowship onder de aandacht is gebracht maar dat dit niet tot reacties heeft geleid. Het bestuur houdt het op bescheidenheid maar anderen wezen er op dat men mogelijk het Nederlands onvoldoende meester is. Er is ook altijd wat. Tot slot leest hij de afmeldingen voor.

De editor is er zelf niet maar het jongste redactielid weet te melden dat er een nieuw nummer aanstaande is maar wanneer is niet duidelijk.

De penningmeester verschijnt in een oude trui waar het prijslabeltje van het Leger des Heils nog zichtbaar aan vast zit. Het saldo is positief zegt ze, maar vraag niet hoe.

De heer Klok heeft een vraag: zijn de datums van de *2022 Annual Conference* al bekend omdat het zaak is zo snel mogelijk zalen te reserveren, want in de post-coronatijd wil straks de ene helft van het land met de andere trouwen en is er geen bezemkast meer te krijgen.

De heer Kooiman is op bezoek geweest bij ons medelid de heer Van Steijnen. Deze heeft tapes met Dickens-films ter beschikking gesteld aan de Haarlem Branch. De president zegt dat wij die dan tijdens de september bijeenkomst zullen veilen, samen met boeken die ons uit een paar nalatenschappen zijn toegevallen. De opbrengst is voor de geteisterde kas.

Dan geeft de president het woord aan onze spreekster van deze middag, mevrouw Hesp.

Toen het boek “*Grote Verwachtingen*” van Geert Mak uitkwam ging zij dat kritisch lezen omdat zij zich afvroeg of het wel terecht was dat Mak deze titel gebruikte.

Tijdens haar studie Engels leerde zij de uitdrukking: “*a man of independent means*” kennen. Dat mag Dickens dan wel geweest zijn, maar zijn familie niet. Die hadden gaten in

beide handen en Dickens moest vaak financieel bijspringen. Hij zei eens dat hij dan wel een grote familie had voortgebracht, maar dat de leden daarvan weinig tot niets hadden gepresteerd (*why was I ever a father?*). De uitzondering was misschien dan Henry Fielding die een keer een studiebeurs voor Cambridge binnenhaalde. Dickens kon het nauwelijks geloven. Drie van zijn zonen kwamen terecht op een kostschool in Boulogne waar Dickens hen regelmatig opzocht en waar hij ook Ellen Ternan ontmoette. Nee, niet op die kostschool natuurlijk, maar elders in Boulogne.

Spreekster stelt de vraag: waarom wilde Pip zo graag een gentleman worden? Dat was omdat Estella hem als “*a common labourer*” neerzette. Het maatschappelijk op willen klimmen is een thema dat nogal eens voor komt in Dickens’ werk.

Zowel Dickens als Mak kwamen uit lastige privé-situaties. Beiden hadden problemen in hun huwelijk. Dickens kon zich daaruit alleen bevrijden door Catherine alle schuld te geven. Mak daarentegen nam ook schuld op zich. Maar de tijdgeest van nu is natuurlijk ook anders. Vaders hebben ook andere verwachtingen met betrekking tot hun kinderen.

“*Grote Verwachtingen*” van Mak gaat over het subcontinent Europa, dat van na de Tweede Wereldoorlog. En o-

ver de voorloper van de EU, de Kolen en Staal Gemeenschap. Mevrouw Hesp ziet die kolen en staal ook terug in de smederij van Joe Gargery. Mak wijst erop dat het Europese vredesproces zich goed heeft ontwikkeld maar dat het oppassen blijft. Er moet meer gebeuren anders gaat het straks weer fout, oorlogen zijn altijd heel ingrijpend.

Tot slot gaat zij nog in op het slot hoofdstuk van Dickens' "*Great Expectations*". Hij schreef maar liefs drie verschillende eindes, onder meer onder invloed van Bulwer Lytton.

George Bernhard Shaw vond met afstand de eerste het beste.

Waarna de president spreker bedankt en vraagt of er vragen of opmerkingen zijn.

De heer Ferdinandusse stelt dat de Engelse gentleman een gecreëerd imago is.

Mevrouw Boschma denkt dat wij hiervoor terug moeten gaan tot de Middeleeuwen en noemt

daarbij een naam die de secretaris gemist heeft omdat er op dat moment een storinkje optrad in zijn zoomverbinding. Er bleek een vogel op de draad te zitten. Na die verjaagd te hebben mengt hij zich in het gesprek en wijst op het laatste hoofdstuk in "*Our Mutual Friend*" waarin "*The Voice of Society*" het huwelijk van Eugene Wrayburn, die beneden zijn stand is getrouwd, bespreekt. Nadat iedereen er schande van gesproken heeft wordt

Mr. Podsnap

Eugene Wrayburn

de mening van Mr. Twemlow, de "*poor relation*" van Lord Snigsworthy (of Snigsworthy Park), gevraagd. "*I say,*" resumes Twemlow, "*if such feelings on the part of this gentleman induced this gentleman to marry this lady, I think he is the greater gentleman for the action, and makes her the greater lady. I beg to say that when I use the word gentleman, I use it in the sense in which the degree may be attained by any man. The feelings of a gentleman I hold sacred, and I confess I am not com-*

fortable when they are made the subject of sport and general discussion".

"*I should like to know*", sneers Podsnap, "*whether your noble relation would be of your opinion*".

"*Mr. Podsnap,*" retorts Twemlow, "*permit me. He might be, or he might not be. I cannot say. But I could not allow even him to dictate to me on a point of great delicacy, on which I feel very strongly*".

De heer David wijst ons op het gentlemanly karakter van Joe Gargery in "*Great Expectations*".

Waarop de discussie verder gaat over Europa, de euro en het bekende Engelse adagium dat bij een huwelijk wordt aangehaald: "*something old, something new, something borrowed, something blue*". Hoe dit laatste plots in de discussie opdook is een raadsel, wellicht koestert een onzer plannen.

Als de heer Klok aan het woord komt loopt er een kat voor zijn scherm langs. Vorige keer werden wij geconfronteerd met een hond bij mevrouw Boschma en nu weer een kat. Het is altijd wat met de zuidelijke leden. Wat kunnen wij volgende keer van hen verwachten, een zwerm bijen, een vlucht kanaries?

De heer Kooiman geeft een compliment aan onze spreker en vindt het opmerkelijk dat in beide boeken de schrijver met een alternatieve afloop kwam.

—
Verslag van de 266^e vergadering van
The Dickens Fellowship Haarlem
Branch 5 juni 2021

Pieter de Groot

Voor flakkerende monitoren verzamelden zich 17 leden. De president is blij dat het ook ditmaal weer gelukt is want de techniek die gemoeid is met het organiseren van een zoombijeenkomst drijft haar soms tot wanhoop. Daar kwam nog bij dat het zoomprogramma plots uit eigen beweging boodschappen begon rond te sturen waarin stond dat de bijeenkomst was afgelast. De president vermoedt boos opzet, maar van wie? Het Jane Austen genootschap, complotdenkers, een cyberaanval uit een vreemd land of misschien toch gewoon een rondwarend computervirus; alsof wij niet genoeg te stellen hebben met virussen. Maar ook anderen worstelen met de techniek, zo is de heer Van Kessel al vanaf 11 uur bezig zichzelf in beeld te krijgen, iets wat uiteindelijk toch lukt. Hij informeert of er vandaag ook bediening is. Die is er, zegt de president, maar de ober is net op weg naar Dordrecht met een portie bitterballen voor de heer Klok die het ook al niet makkelijk heeft. Hij had zich gemeld in het ziekenhuis om zich een gips-been te laten aanmeten en had daar zijn pen in

het nog natte, maar sneldrogend gips laten vallen. Daardoor vervalt zijn bijdrage voor deze dag.

De penningmeester meldt dat bij een aantal leden het geweten toch is gaan opspelen en dat er een onregelmatige stroom van contributies op gang is gekomen.

De editor vertelt ons dat de voltallige redactie heeft vergaderd en dat dit niet via de zoom is gegaan. Er is een zomereditie op komst, maar de vraag is of er voldoende geld in kas is om die te bekostigen. Sinds de heer David deel is gaan uitmaken van de redactie is de overhead fors gestegen en ook zijn er, ondanks de coronacrisis, gewoon bonussen uitgekeerd.

Meteen hierop valt de verbinding met de president weg en dus ook met de penningmeester waardoor er geen antwoord komt. Van de onstane ontsteltenis maakt de heer Rijntjes gebruik om het woord te grijpen en dat ook niet meteen weer af te staan. Hij

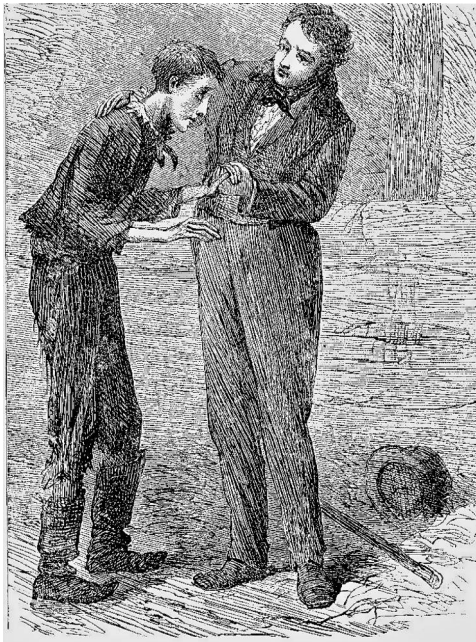
vermoedt dat hij bij de “harde kern” van de leden niet bekend is en neemt de gelegenheid te baat zich voor te stellen.

Hij drijft een winkeltje in antieke boeken en sinds zijn pensioenering ook

nog op een ontspannen wijze. Ook wordt hij regelmatig achter een kopje thee met melk bij de in Dickens gespecialiseerde boekwinkel van Jarn-dyce te Londen gesignaleerd. Zijn bedrijvigheid vindt plaats onder de naam: “Boekhandel *Traddles*”. Dit noopt de secretaris, die zich overal mee bemoeit, een

voorbeeld aan te halen van een man in Belfast die een antiekwinkel drijft onder de naam: “*Wemmick’s Antiques*”. Dit vanwege Mr. Wemmick’s voorliefde voor “*portable property*”. Wemmick zag ook geld als “*portable property*”, leest U maar de dialoog tussen hem en Pip die het plan heeft opgevat zijn vriend Herbert Pocket financieel te ondersteunen.

“*Then it your opinion,*” *I inquired, with some little indignation, “that a*

Smike en Nicholas Nickleby

man should never ---

“*--- invest portable property in a friend?*” *said Mr. Wemmick. “Certainly he should not. Unless he wants to get rid of the friend --- then it becomes a question how much portable property it may be worth to get rid of him”.* Iets om te onthouden als U wat krijgt toegestopt.

Dan verschijnt de president plots weer terug in beeld. De verbinding bleek verbroken door een sputterende contactdoos.

Waarop zij meteen het woord geeft aan de heer Bouman voor de eerste bijdrage op deze middag. Die keek eens naar een filmversie van “*Nicholas Nickleby*” waarin de ouders van Nicholas het hebben

over de voor- en nadelen van het speculeren op de beurs. Zij besluiten er aan te beginnen met in gedachte het weinig optimistische uitgangspunt: *‘If we lose it all we can’t live no longer’*. In de film van de regisseur Douglas McGrath is er een zogenaamde voice-

over aan het woord die besluit met de zin: *‘and Mr. Nickleby, who never speculated, speculated’*.

Bouman vond dat erg Dickensiaans, die herhaling in de zin. Maar toen hij uiteindelijk het boek oppakte bleek die zin er niet in te staan. Was McGrath dan meer Dickensiaans dan Dickens zelf. Spreker worstelt al enige tijd met deze

vraag en legt deze nu, op aanraden van zijn therapeut, voor aan een deskundig gezelschap.

De deskundigheid blijkt bij de heer Hoekema te liggen. Deze film, uit 2002, werd door de critici als te zoet en glad bestempeld. Dit in tegenstelling tot de laatste Dickens-film, “*David Copperfield*”, die mede door een andere opzet, lovende kritieken kreeg.

Ellen Ternan

De heer Ferdinandusse vertelt ons over de oude zwart-wit film “*Great Expectations*”, van David Lean, waarbij er tijdens het vertonen van de openingsscene, waarin de ontsnapte boef vanachter een grafsteen plots te voorschijn schiet, al meteen de eerste

hartaanval viel te noteren.

Waarop mevrouw Hesp, ook put- tend uit *Nicolas Nickleby*, ons de levendige beschrijving van het graf van Smike voorleest. Dickens koos bewust voor een dergelijke sentimentele be- schrijving. Al die pathos vond hij nodig in zijn werk, naast zijn nauwkeurige beschrijvingen van de harde realiteit en het lijden van alle dag. Pathos, senti- mentaliteit, vond de lezer van toen ook belangrijker dan humor. Nu lijkt dat meer andersom te liggen.

Spreker trekt een vergelijk met het verhaal van de koffiehandelaar in Multatuli.

Mevrouw De Groot-May was door de tekst in de convocatie over de zomer gaan nadenken en wie zomer zegt, zegt al gauw picknick. Zij stelt dat de picknick “*quintessentially an English cultural phenomenon*” is. “*An epi- curean excursion with family and friends to be experienced among the idyls and nestling groves of nature. The garden of Eden revisited without the dire consequences*”.

Zij beschrijft een contrast tussen de beschrijving van een picknick in “*The Rubaiyat of Omar Khayyam*” (trans- lated by Percy Fitzgerald, een van de oprichters van The Dickens Fellow- ship) en van de picknick in “*The Pickwick Papers*” als “*a contrast be- tween de idyll and the real, between the sublime and the, well, the Pick-*

wickian”. Waar Khayyam zijn pick- nick onder meer beschrijft in bewoor- dingen als “*wilderness is paradise now*” en “*the bird is on the wing*” plaatst Dickens zijn picknick tussen een vogeljacht en Mr. Pickwick die in een kruiwagen huiswaarts keert.

De bedoeling is dat zij dit nog uitwerkt en dat het dan op de burelen van de *Dutch Dickensian* belandt,

De heer Ferdinandusse vroeg zich af of Dickens bij benadering geschre- ven heeft over de situatie waar wij ons in bevinden vanwege het coronavirus. Dat blijkt zeker wel het geval.

Allereerste zijn daar Mrs. Clenham en Miss Havisham die het begrip zelf- isolatie wel erg letterlijk opvatten. Hoe- wel Mrs. Clenham op het einde van het boek toch naar buiten gaat, iets dat eigenlijk als een zwakgebod kan wor- den beschouwd. Miss Havisham is wel standvastig, tot het einde.

Spreker noemt Tellson’s bank, in “*Tale of Two Cities*”, als een instituut dat in een permanente vorm van lock- down verkeerd. “*After bursting open a door of idiotic obstinacy you fell down two steps, and came to your senses in a miserable little shop, with two little counters, where the oldest of men made your cheque shake as if the wind rustled it, while they examined your signature by the dingiest of windows, which were always under a shower- bath of mud from Fleetstreet, and*

which were made the dingier by their own iron bars proper; and the heavy shadow of Temple Bar”.

Er werkten bij Tellson doorgaans stokoude mannen, met jongeren werd als volgt omgegaan: “*When they took a young man into Tellson’s London house, they hid him somewhere till he was old. They kept him in a dark place, like a cheese, until he had the full Tellson flavour and blue-mould upon him. Then only he was per-mitted to be seen, spectacularly po-ring over large books, and casting his breeches and gaiters into the general weight of the establishment*”.

In “*Bleak House*” gaat het ver- moedelijk over besmettingen met pok- ken en in het derde hoofdstuk van “*Little Dorrit*” trekt Dickens een ver- gelijk tusschen London op zondag- morgen (gloomy, close and stale) en de pest. “*In every thoroughfare, up every alley and down every turning, some doleful bell was throbbing, jerking, tolling, as if the Plague were in the city and the dead-carts were going round*”.

Met een ophanden zijnde uitbraak daarvan kreeg Dickens zelf ook te maken toen hij in Boulogne verbleef. Hij kreeg een waarschuwing en kon nog net op tijd naar Engeland ver- trekken. Een goede vriend van hem was niet zo gelukkig en verloor daar twee kinderen.

Een kanttekening hier: Paul Schlic-

ke stelt een aantal beweringen in zijn “*Oxford Readers Com-panion to Dick- ens*”: “*Dickens is rarely specific on the causes of non-accidental death in his fiction to Dickens disease is not about a specific disease but a methaphor for deeper social ills fever in Dickens is moral as well as phy-sical, as in the great ‘epidemic’ of speculation in Little Dorrit*”.

Het woord ‘Boulogne’ is nog maar net gevallen of het gesprek komt op Ellen Ternan en de vraag of zij nu wel of niet een kind van Dickens heeft ge- baard. Het wordt een geanimeerd ge- sprek want het is een onderwerp dat nooit wordt afgesloten. Hoewel er ook een stevige sectie binnen de Fellow- ship is die zelfs het bestaan van een relatie tussen Dickens en Ellen Ternan ontkent, laat staan dat kind.

De secretaris woonde in 2013 de Annual Conference in Boulogne bij en herinnert zich nog dat wij voor het huis geposteed werden waar de ont- moetingen tussen Dickens en Ellen Ternan zouden hebben plaats ge- vonden. De eigenaar vond het geen enkel probleem ons toegang te ver- lenen. Veel was er niet te zien want men had er een overspannen binnen- huisarchitect in los gelaten die mee- dogenloos had toegeslagen. Zelfs een stukje van het originele behang, dat in ieder geval in Dantumerwoude nog te bewonderen was, ontbrak.

Hierop geeft de president zichzelf het woord en spreekt over een nieuwe vertaling van “*A Christmas Carol*”, uitgegeven in Antwerpen en een boek van een mevrouw Hoog waarin Dickens als politiemann wordt opgevoerd die, samen met een inspecteur Bricks, zaken oplost.

Waarna zij het nog heeft over het personage van Newman Noggs, bij wie veel non-verbaal gaat. Zij belooft dit allemaal nog uit te diepen en er dan in september een korte lezing over te houden.

Waarna de president sprekers bedankt en er verder gepraat kan worden.

De heer Van Kessel heeft het sinds de Brexit moeilijk met het her-afsluiten van zijn abonnement op *The Dickensian*. Hij vermoedt boos opzet maar weet niet aan welke kant van de Noordzee. Waarna het gesprek gaat over de huidige problemen met bestellingen vanuit de UK. Een van de leden had daar zelfs een fiets- en roeimachine besteld die nog steeds niet is gearriveerd. Vooruit maar weer.

De heer Klok raadt aan op alle bestellingen altijd “*printed matter*” te schrijven want scheelt enorm in de kosten. Maar of dat ook opgaat bij zo’n fiets- en roeimachine blijft nog maar de vraag.

Mevrouw de Zaaijer merkt op dat het uiteindelijk altijd om geld gaat. Iets dat klopt, want wat moet je er anders

mee als je het hebt, of niet natuurlijk. Op een van de monitoren zien wij de penningmeester een vel papier schuin omhoog houden waarop de lijst met achterstallige contributies.

Wanneer de heer Van der Wall ons nog wijst op *Het Land van Jan Klaassen* dat binnenkort weer open gaat maar nu ook met de collectie poppen, wandelstokken en aanverwante zaken uit het Bronkhorster museum van de ons ontvallen dr. De Jong. De website spreekt van “*een mooi plaatsje naast de camping.*”

Newman Noggs:
illustratie van Harry Furniss

OVER DE AUTEURS:

Ann de Groot-May - born in Blackrock, County Dublin, Ireland and grew up in Mount Merrion. She was educated in *Mount Anville Secondary School* and continued her studies at *University College Dublin* where she received a B.A. Honours degree in 1997. She has worked for *Sullivan Bluth animation Studios* on, among other films, ‘An American Tale’ She has also worked for the Dublin Tourism office and the Dublin Writers Museum. She writes poetry and has had a poem published in ‘*The Lady*’ magazine after winning a competition. Her chief interests are Dickens, Poetry, History and the west coast of Ireland.

Wim Tigges (1947) studeerde Engelse Taal- en Letterkunde in Leiden. Van 1974 tot 2004 was hij wetenschappelijk medewerker (universitair docent) bij de opleiding Engels aldaar, waar hij middeleeuwse en moderne Engelstalige letterkunde doceerde, en ook enige malen cursussen verzorgde over het vertalen van poëzie en liederen. Sedert 2004 is hij gastonderzoeker bij *het Leidse Onderzoeksinstituut LUCAS (Leiden University Centre for the Arts in Society)*. Sindsdien verzorgt hij ook o.m. cursussen Engelstalige letterkunde voor de Stichting *Hoger Onderwijs voor Ouderen (HOVO)* in Leiden, alsmede lezingen en workshops over diverse literaire onderwerpen.

Anneke Hesp - ‘*David Copperfield*’ was het eerste Dickens-boek dat ik las. De plaatjes vond ik zo mooi dat mijn eigen huwelijksaankondiging schuilging achter de tekening van de verbintenis tussen David en Dora. “

Een Masterstudie in de Engelse Taal- en Letterkunde, te Utrecht en aan de Victoria Universiteit in Wellington Nieuw Zeeland, mondde uit in een loopbaan in het onderwijs en in de journalistiek.

Verknocht aan Europa onderzocht ik daarna voor een serie wandelgidsen de voetsporen van beroemde Europeanen, zo ook die van Charles Dickens in Kent. Daarvoor herlas ik een groot deel van zijn oeuvre, waaronder *Great Expectations*.